

Opstart historierne til "Lyden af Ilskov"

Dette er de historier som er samlet/skrevet som oplæg til bearbejdning og derefter indspilning af skuespiller til det færdige projekt "LYDEN AF ILSKOV"

Nogle af historierne er ikke brugt i projektet. De historier, der er skrevet af personer, der ikke var med i arbejdsgruppen, er også lagt ind som selvstændige historier under "Borgere fortæller".

Fortællingerne bygger på erindringer, borger fortæller historier, Ilskovs historie og diverse avisartikler.

Giv jer selv den oplevelse det er at høre historierne på stedet ude i området.

Noget om Ildsgaard

Først i det 17. århundrede var Ildsgaard en del af Hald Hovedgaard ved Viborg. I ca. 1734 blev den givet til Herremandens kusk, Jens Madsen. Han havde hjulpet herren ud af en pinlig affære med en pige (sådan går snakken) Kusken fik gaarden uden hovedtri, men der skulle stå et værelse klar til Herremanden samt være plads til heste, når han kom forbi.

Ildsgaard havde en meget stor jordtilliggende, men det var hede næsten det hele så det var en slidsom tilværelse at brække heden og allen og få merglet (gødet) før der kunne dyrkes i jorden. Med tiden blev der udstykket flere gårde fra, så alt som i dag hedder Ilskov er derfra. Meget af jorden nord for blev plantet til med skov mest nåleskov.

Der var meget myremalm i jorden så det blev smeltet til jern. Der blev brugt meget af det oprindelig vilde beplantning til at fyre med. Man regner med, at deraf kom navnet ILDSKOV, som området hed indtil Herning Viborg banen blev bygget i 1906. Da mente statsbanen, at der var en station som hed næsten det samme, og derfor blev D fjernet Ildskov. (Kaj Hagelskær).

Skåphusgård

Vi er i året 1625

Vi står nu uden for den nu 3 år gamle gård, som i 1622 blev opført af grev Chr. Rantzau på Herningsholm. Gården var den 2. bebyggelse i Ilskov. Den 1. var Ildsgård.

Gården skulle bruges som hovedgård hvor de bønder, der hørte under den, kunne udføre deres ugedagstjeneste – deres hoveriarbejde - med at pløje og så. Det menes at gården er opført af greven, fordi der kom nogle skatteregler, der gjorde, at bønderne kunne blive skattefrie, hvis de gjorde hoveri ved en hovedgård.

Kiggede beboerne den gang rundt i horisonten, kunne de mod sydvest se Herningsholm, nogle spredte smågårde, Sunds mølle mens resten var hedearealer. Kikkede de mod øst kunne de se Ildsgård.

På marken blev der avlet for lidt, så derfor bestemte grev Rantzau, at der i stedet for landbrugsjord skulle være får på gården, (lyd af får) og det er derfra navnet "Skåphusgård" stammer. Får hedder på tysk Shaff. Det blev på dansk til Skaap.

Her begyndte man at klippe får, karte og spinde garn som man lavede strikvarer af. Disse kunne sælges og indbringe lidt penge til egen.

Gården blev også kaldt: Den sidste Gård i Marklandet før Heden rigtig tager fat.. ifølge en præsteberetning fra 1638

Dette forhindrede dog ikke svenskerne i under Svenskerkrigen i 1658 - 60 at trække forpagter Chr. Lassen ud på marken og pine ham, indtil hans kone betalte løsepenge for ham.

Meget på og omkring gården blev ødelagt og meget blev plyndret under denne krig, så Chr. Lassen var nødt til at bede om fritagelse hos grev Rantzau for at betale forpagtningsafgift og om godtgørelse for reparationerne mod at han til gengæld ville forpagte Skåphusgård 5 år mere.

Gården har haft mange forpagtere og indtil 1779 havde den det meste af tiden ejere fælles med Herningsholm.

I 1751 købte hans Adolph Hoeg Herningsholm og herunder hørte Skåphusgård, som på det tidspunkt havde 3000 tdr. land.

I 1755 søgte Hoeg krobevilling til Skåphusgård, og den blev egnens første kro. Gården havde pligt til at modtage rejsende og befordre dem til Nørre Snede eller Holstebro.

Gården var i mange år en firelænget gård med port, og når porten var lukket var beboerne ikke udsat for besøg af mordere og røvere, som man havde fordums historier om.

I 1779 blev gården selvstændig. Dens første ejer hed Peter Obel (Abel). Siden da har gården haft mange ejere.

I slutningen af 1700-tallet fik daværende ejer lov til at udstykke den i 43 parceller, men inden det skete var den med sine 3000 tdr. land "Danmarks største og ringeste bondegård".

Omkring 1935???? blev der på gården opdyrket meget hede. Opdyrkerne blev senere hædret, og fik deres navn med i mindelunden på Kongenshus. Fra Skåphusgård er det Katrine og Anton Clemmensen.

Gården er sidst solgt i 1971 og drives i dag som planteavlsgård med korn og kartofler . Stuehuset er fra ca. 1892. (Tove Ørskov Sørensen).

Ildskov Kirke

Ildskov Kirke er bygget 1898. Placeringen blev efter en afstemning i sognet lige midt i sognet, hvor man fik foræret en grund af Martinus Jensen. Kirken er en såkaldt 18.000 kroners kirke. Materialet blev transporteret gratis. På Ildsgård blev der plads til kørestald. Efter krigen i 45 trængte kirken til en modernisering. Der blev samlet penge ind. Ildskov Kirke skulle have elektricitet ind både til lys og varme. Det var en meget stor beslutning. Det var den første kirke med elvarme.

Balkonen ved orglet blev fjernet, orglet blev trukket ind i tårnrummet, gulvet i koret blev fornyet, og der kom nye kirkebænke. Det tog også dengang lang tid. Det var helt færdigt i 1949.

I 1971 kom et nyt orgel. I 1983 blev hele kirken malet.

Efter 5 års ansøgninger blev kirken lukket i 7 mdr. Nyt alterparti blev sat i gavlen i tre nye vinduer med glasmalerier af Simon Aen. Det gamle alter blev lagt på loftet og alterbillet blev ophængt i dåbsværelset. Desuden blev lavet nyt alterbord, nyt dåbsfad, nogle bænke øverste i kirken blev fjernet, samt hele kirken malet.

Navnet blev lavet om til Ildskov med de nye salmebøger i 90'erne. (Kaj Hagelskær).

Myremalmplantagen

Myremalm Plantage er en særdeles velarronderet og velpasset skov på knap 500 ha, beliggende, midt mellem Viborg og Herning - Nord for Ilskov. Skoven er oprindeligt anlagt fra 1889 til midt i 1900-tallet som traditionel plantage, på tidligere hede.

Hovedparten af skoven er i dag forynget og består således af 2. eller 3. generations skov. Skoven domineres i dag af bevoksninger med nåletræ med en rimeligt jævn aldersklassefordeling. Hovedtræarten er rødgran i god kvalitet i store regulære og veldrevne bevoksninger. Der forefindes dog bevoksninger med stort set alle sædvanligt benyttede træarter.

Driftsmæssigt er det i øvrigt uhyre begrænset, hvor mange restriktioner der er, udover den sædvanlige skovlovgivning.

Skoven har en særdeles god jagt, og huser bl.a. en fast og stor bestand af råvildt, dåvildt og kronvildt, som i Myremalm Plantage finder den fornødne ro, føde og dækning. Centralt midt i skoven ligger ejendommens beboelse og jagthytte opført i douglasgran i 2006. Skoven er uden bopælspligt, og kan erhverves af alle, herunder også af danske selskaber.

Areal: 495 ha

Skoven er sidst solgt december 2012. (Fra nettet Asger Olsen A/S).

Det er tilladt for alle at gå en tur i skoven, når man holder sig på stierne.

Sådan foregik hedens opdyrkning:

Først brændte man lyngen af, derefter pløjede man lyngskorpen tynd. Jorden fik så lov at hvile et par år indtil den igen sprang i lyng. Man gav den så en dybdepløjning. Bagefter harvede man den og så blev der strøet mergel på.

Om sommeren lå merglen spredt på marken, hvorved den formuldede og skørnede den rå jord.

Sidst i august eller først i september blev jorden påny pløjet og harvet og så var den klar til at så rug i. Der blev brugt hajnit og thomasslagge som gødning. Dette blev der sparet på.

(Tove Ørskov Sørensen).

Tugthusfanger fra Horsens til Gedhus

Fangerne kom til Gedhus omkring 1900 (Første hold kom 11. August 1899) for at beplante skovene her omkring. De boede i et hus, som vi kaldte "Fangerkoloni". Den blev nedlagt ca. 1950.

For at komme derud fra Ilskov by kørte man lidt mod Karup. I første sving drejede man til venstre ad en markvej, som gik skråt derud. Man kunne også køre længere ud til vejen mod Agerskov. Der skulle man dreje til venstre. Det var også markvej.

Da jeg var dreng i 40erne, husker jeg, at fangerne tit var ude at gå aftentur om sommeren. De kom tit forbi, hvor vi boede ude på Skåphusmark. De marcherede og sang, og det var så skønt at høre. Fangerne var også i Ilskov for at spille fodbold engang imellem.

Som ung kom jeg til at kende en af dem, og han blev også senere gift med en pige her fra Ilskov by. Han havde en søster, der senere købte hus her i byen.

Min far arbejdede også i Skoven engang imellem, og det var lige i nærheden af "Kolonien" Se min fars beretning – Tage Kristensen - på ilskov.net.

Han fortæller, at der var ca. 20 mand ude i marken samt 2 betjente. Samtidig var der 2 mand hjemme. De skulle sørge for forplejningen. Der var også 1 betjent hjemme.

Det kunne også ske, at en af gutterne smuttede. Så blev der skudt 3 skud med en dertil egnet kanon. Så vidste man, at der var en fange undvejet.

Min far arbejdede engang lige ved fangerboligen hvor de boede. 1 medhjælper skulle hente mælk ved 10.30 tiden på en nærliggende gård. Han fik lov til at gå alene. Hver dag havde han en madpakke med til mig, og den var bedre end de madpakker, bønderkarlene fik med sig på arbejde.

Hermed slutter min fortælling om fangerne, men der kan findes meget mere om Tugthusfangerne fra Horsens på Nettet. (Peder Buur Kristensen).

I 1897 stod Hedeselskabet bag stiftelsen af det aktieselskab der købte 1000 tdr. land af Alheden. Fangerne var kun i Gedhus om sommeren. I vinterhalvår var de i Horsens. Det er gennem mange års arbejde med at grave et hul og plantet et træ, der i dag har bevirket at vi har Gedhus plantage. Det har haft en meget stor betydning for egnen. Den dag i dag drives der skovdrift i disse skove. (Tove Ørskov Sørensen).

Skypumpe

Vi står her foran et nybygget hus, fordi det gamle hus tirsdag den 18. juni 2002 blev totalt ødelagt af en skypumpe, der i et 40 meter bredt bælte ødelagde omkring 20 huse tværs gennem byen.

Det blev hen på eftermiddagen utrolig trykkende varmt.

Vejrguderne havde forudsagt regn og torden, men den varme luft, der kom fra SØ pumpede mere luft op, end de havde beregnet. Da denne luftmængde mødte den kolde front, der rykkede frem fra vest, opstod det voldsomme uvejr. Skypumpen kom med en voldsom fart.

Huset der lå her blev hårdt medtaget i byen. Taget fløj af, og vægge og vinduer blev trykket ind af de stærke kræfter i skypumpen.

Hele vejen hen over det bælte skypumpen drev ind over, fløj der flere tage, træer blev revet op med rode og fløj væk, samtidig med voldsom tordenregn med kæmpehagl.

Denne dag slog 100000 lyn ned i hele Danmark. Det er det tal der normalt rammer Danmark på et år.

Skypumpen gik mod NV ud mod kirken. Inden den nåede derud, drejede den skarpt af og gik mod Karup.

Der var ingen, der kom alvorligt til skade ved denne tidlige aften ødelæggelse. (Tove Ørskov Sørensen).

FDF hytten

Siden 13. april 1962 har der været FDF og FPF kreds i Ilskov.

De første mange år holdt de deres møder forskellige steder hos private i Ilskov by.

I 1966 forærede Netha og Clemmen fra Skåphusgård dem en grund i skoven, hvor den første FDF og FPF hytte skulle bygges. Denne hytte blev bygget ved frivillig arbejdskraft, og foråret 1969 blev den indviet. Hytten blev senere udvidet.

Denne hytte blev rammen om mange aktiviteter for drengene og for pigerne med deres ledere og bestyrelse. I 1979 blev de to kredse sluttet sammen til én kreds, som den er i dag. Det betød, at de nu fælles kunne holde deres møder.

Den 18. maj 1996 om aftenen brændte den gamle hytte. En ny flot bjælkehytte blev bygget og indviet i 1997.

FDF/FPF har afholdt julestue siden 1995. Fra 1966 og indtil nu, har den været afholdt i Ilskov Forsamlingshus med tombola, boder, underholdning og cafe.

FDF/FPF startede også med at holde Skt. Hansfest. De første år var det på Skåphusgård, og senere ved Hytten, indtil de stoppede med det.

Denne tradition med Skt. Hansfest ved Hytten, er igen opstået. (Tove Ørskov Sørensen).

Skovsøen Skåphusdam

I 2009 gik vi i gang med at etablere en sø på sydsiden af bækken - syd for FDF hytten. Vi ansøgte forskellige organisationer om økonomisk støtte. Vi fik tilsagn om støtte fra forskellige, og så havde vi meget praktisk hjælp fra lokale borgere. Tre lodsejer havde givet tilsagn om, at vi måtte benytte deres jord, så vi kunne etablere søen og en sti op til Alhedestien

Projektet kunne starte. Vi begyndte med at grave første del af søen og etablere gangstien. Langs stien findes der flere "lommer". Her har vi som borgere ikke adgang. Disse "lommer" er fra ejerens side tiltænkt som "fredede områder" for vildet. Vælger man at have hunden med på den dejlige spadseretur, skal denne selvfølgelig være i snor. Desuden fik vi bro over bækken, så man kan gå op til vores flotte FDF hytte og videre gennem skoven og denne vej til byen.

Første del af projektet blev indviet 23. juni 2010 nede ved FDF Hytten sammen med byens 1. Skt. Hansfest i nyere tid.

I foråret 2011 fik vi gravet det sidste af søen og fik det sidste planeret.

Vi fik vores haveborde placeret og torsdag den 7. april inviterede vi borgerne til at se det færdige resultat.

En bidende kold aften mødtes vi derude til kaffe og hyggeligt samvær.

Vi er stadig stolte over området, og vi kan glæde os over at mange benytter dette. (Tove Ørskov Sørensen).

Henrik Dalgas

Født: 1893 -- Død: 1967

Plantageejer Henrik Dalgas opvoksede som søn af skovrider Chr. Dalgas i Birkebæk Plantage i Arnborg sogn. Han var barnebarn af Enrico Dalgas som var medstifter af Det danske Hedeselskab I 1866.

I 1917 blev Henrik bestyrer for Jysk Myremalmplantage i Ilskov, der opkøbte og solgte myremalm til gasværker i hele Norden. Selskabets overskud blev anvendt til at beplante og opdyrke de omliggende heder til skov og landbrugsjord. Efterhånden som plantagerne voksede op blev træet solgt til savværkerne. Henrik Dalgas var sognerådsmedlem og blev foregangsmand i bl. a. egnens kartoffelavl.

Henrik Dalgas var gift og havde børn. (Oprettet af: Doris Frederiksen den 2009-11-04. Tilrettet af Tove Ørskov Sørensen).

Kolonne huset

Den 1. maj 1951 kom jeg som aspirant til Banen i Ilskov og blev med tiden uddannet til banebetjent.

Mit arbejde gik fra starten ud på at rette skinner op. Dengang var det grusspor. Der lå groft grus mellem svellerne. I dag bruges der skærver imellem i stedet for.

Det røde kolonnehus (mandskabshus) - som vi står ved - lyd af mennesker på vej til frokost - er i dag privatejet. Huset har altid været rødt med sort tag.

Huset var indrettet med spisestue, som alle arbejdere ved banen måtte bruge. Man arbejdede i kolonner. Deraf navnet på huset. Derudover var der et lille kontor til

baneformanden og et værksted. Huset blev opvarmet ved en oval "kamin" hvor man brændte sveller.

Om vinteren kunne der let være op til 15 arbejdere på stedet. Der skulle bl.a. ryddes sne, ordnes sporskifter, rangeres og saves sveller. På banestrækningen lå der flere kolonnehuse, som kunne benyttes af arbejderne.

Arbejderne benyttede skinnecykler. De skulle hver dag se, om den banestrækning, de havde ansvaret for, var i orden. En vigtig del af arbejdet var at sikre, at sporskifterne var i orden. For at betjene dem, skulle man have en nøgle. Skiftning af spor gjorde togpersonalet selv. På selve stationen var det stationsmesterens arbejde, at afprøve om sporskifterne virkede.

En del af mit arbejde efter krigen som arbejdsleder for 8 – 10 mand var at passe skinnerne på flyvepladsen. Der var dengang omkring 12 km. derude.

I 1951 – samme år som jeg kom til Ilskov - blev 11-toget, som vi kaldte det, årsag til, at der udbrød brand langs banen fra Viborg til Herning. 11-toget var en K-maskine – et damplokomotiv med store hjul og få vogne, og den kunne køre stærkt. Branden opstod ved at det fløj brændende gnister ud af den høje skorsten. Lokale landmænd forsøgte at pløje brandbælter og brandvæsenet fra hele området var med til slukningsarbejdet. Aldrig har jeg været så træt, som da jeg kom hjem denne lørdag.

I Ilskov brændte store arealer fra banen og ud mod kirken. Hele sommeren gik lokale beboere brandvagt på området. Skoven er senere nyplantet.

Ilskov Banetjeneste blev affolket. Nogle kom til Viborg og jeg kom til Herning i 1969 og arbejdede derudfra, og senere under Århus.

I Ilskov blev der kun en mand tilbage, for togene kørte stadig fra Herning og til Karup indtil banen helt blev nedlagt.

(Fortalt den 21.maj 2014 af Egon Danielsen, Ilskov Hovedgade 35A født den 26. april 1925 til Tove Ørskov Sørensen).

Svømmebadet

Da Ilskov kommune blev lagt ind under Herning Kommune i 1970, overtog de Ilskov Søbad på NØ-siden af Sunds sø, mod at de skulle etablere et friluftsbad i Ilskov. Der blev dannet en bestyrelse og efter flere års arbejde blev Ilskov Friluftsbad indviet den 2. juli 1977. Ved indvielsen sprang formanden i badet fuldt påklædt op til flere gange til stor fornøjelse for de mange fremmødte.

Sloganet for badet var "Brug badet på heden i heden" og dette kan vi kun opfordre folk til stadig at gøre, når det er åbent i sommermånederne. (Tove Ørskov Sørensen).

Kom og gi' den gas i vanddiscipliner, slå vennerne i minigolf, beachvolley eller ta' en tur på hoppepuden. Is, slik og slush ice kan altid købes i kiosken lyder det fra bestyrelsen I dag. (Kim Hyldegård).

Ilskov Gl. Skole

Ilskov gl. Skole, der lå på Skåphusvej nr. 21 - en stikvej mod øst for Skåphusvej. Den er bygget i år 1900.

I dag bruges den som almindelig beboelsesejendom. Det halve af skolebygning dengang var lærerbolig, hvor læreren boede med sin familie. Den tid jeg gik i den skole var det lærer Brandager, der var lærer der. Samtidig med at Lærer Brandager skulle stå for alt undervisning i skolen, var han kirkesanger i kirken hver søndag, så det var en hel uges job, at være lærer dengang.

Den anden del af Skolebygningen var et klasselokale, hvor der var fire rækker skoleborde med fast bænk til to elever ved hvert bord. Foran skolebordene var skifertavlen og karteteren hvor alle land- og verdenskortene hængte. I modsat ende af klasselokalet, var der en stor kakkellovn, der varmede skolestuen op. I vinterhalvåret skulle lærer Brandager om morgenen have fyret op, inden vi elever mødte op.

Brændselen, der skulle bruges til opvarmning, bestod af tørv, som nogle landmænd havde aftale med sognerådet om at levere.

Eleverne der gik på skolen var opdelt i to klasser. Der var tre årgange i 1. klasse og fire årgange i 2. klasse. Vi gik i skole tre dage om ugen i hver klasse, altså gik vi i skole hveranden dag.

Man kan nok sige, at det var en opgave at være lærer dengang med så mange årgange i hver klasse. Det kunne klares ved, at de ældste årgange, kunne være hjælpelærere for de yngre elever. Det kunne fungere rimelig godt. Den første time gik med, at vi skulle høres i salmevers og katekismus, så det krævede, at man skulle lære meget udenad dengang. Det kneb at få det lært, også for mig. (Jens Hagelskær).

Sportsplads

Vi er omme ved byens sportsplads

Denne sportsplads blev indviet 25. juni 1949.

Forud for dette havde der været sportsplads, der hvor Ilskov Skole ligger. Fra fortællinger fra dengang, siges det, at det ikke lignede en sportsplads, men en græsmark.

Da byggeriet af skolen gik i gang, blev marker ved Dalgas's gård brugt som sportsplads.

Det var derfor ikke så mærkeligt at festdagen startede klokken 8 med idrætsgudtjeneste, fodbold og gymnastik, og blev ved hele dagen med afslutning i Forsamlingshuset hvor Olympiadefilmen fra 1948 blev vist. Ugen efter blev afholdt som sportsuge. (Tove Ørskov Sørensen).

Byfest - Ilskov Hallens Venner

I efteråret 1984 tog nogle borgere initiativ til at Ilskov Hallens Venner skulle oprettes, med det formål at indsamle penge, så vi kunne få en hal i Ilskov.

Det første arrangement vi afholdt var Påskebal i Forsamlingshuset

Derefter gik vi i gang med at planlægge sommerens byfest. Vi fik lavet et flot program, hvor der var fordelt praktiske opgaver ud til byens foreninger. Festen forløb godt med et overskud på 57000 kroner. Halbyggeriet var i gang, så den næste fest, der skulle tænkes på, var halindvielsen. Denne fandt sted den 22. marts 1986 med reception om formiddagen, sportsaktiviteter om eftermiddagen og aftenfest med spisning og dans. Her gik overskuddet også til halbyggeriet. Denne gang fik de 15000 kroner.

Hallen var etableret, men vi syntes at konceptet var godt. Det blev omdøbt og kom til at hedde "Ilskovs Venner". Vi gik i gang med at lave et bankospil i hallen med Banko-Carl og sommerfesten 1986. Disse to arrangementer gav et overskud på 60000, som blev uddelt til 3 foreninger i byen.

Efter disse fester blev de første vedtægter underskrevet den 3. december 1986.

Siden har der hvert år været afholdt byfest i "Ilskovs Venner" regi, og overskuddet er blevet uddelt til byens foreninger. (Tove Ørskov Sørensen).

Ilskov skole

Tanken om at bygge en fælles skole inde i byen, der var opstået efter at banen var blevet anlagt, havde ofte været drøftet, men først i 1937 da den nye skolelov stillede krav om, at der bl.a. skulle være gymnastiksal, toiletter og håndvask blev det en nødvendighed. Det kunne de to eksisterende skoler ikke leve op til. Efter mange overvejelser og diskussioner om placering blev det besluttet, at den skulle ligge her, hvor vi nu står.

2. verdenskrig gjorde at planerne ikke blev ført ud i livet inden i 1946.

Ilskov Centralskole blev taget i brug i slutningen af året. Alle eleverne fra Ilskov Skole startede på den nye skole, hvorimod det kun var de ældste elever fra Skåphus Skole der startede. Denne skole blev lavet til en forskole under centralskolen dog kun med de små elever. Da Skåphus Skole lukkede i 1960 kom alle børn til Ilskov Centralskole.

Den nye skole blev først officielt indviet den 11. februar 1947. Ved indvielsen blev den smukke skole beundret af de fremmødte, før de fik smørrebrød og kaffe i den rummelige gymnastiksal.

Der blev udtrykt ønske om, at der fra den nye skoler måtte udgå en vågen, dansk og kristen ungdom.

Skolens 1. leder F.M. Brandager sagde ved indvielsen: "En sådan skole vil blive et sted, hvor ikke blot børnene vil samles til skolegang, men også et sted hvor sognets ungdom vil møde op for at søge uddannelse i aftenskole, gymnastik, køkkenskole og sløjdundervisning".

Skolen har siden gennemført renoveringer og tilbygninger i 1965 og 1982.

Bygning af Ilskov Hallen i 1986 betyder meget for skolens fysiske rammer.

I dag er Ilskov Skole stadig flot og velholdt med dejlige udenoms faciliteter. (Tove Ørskov Sørensen).

Ilskov Mølle

Ilskov Møllens historie går tilbage til 1910, da møllen blev bygget på den grund, hvor Arne Kristensen har etableret sin maskinfabrik.

Grunden hvor møllen blev bygget på, lå dengang i det sydlige del af Ilskov by. Dengang var det begrænset hvor mange huse, der lå i Ilskov hovedgade. Møllen blev bygget med 4 vinger en såkaldt hollandsk vindmølle.

Her kom landmændene med deres korn, som skulle formales til foder til deres husdyr. Dengang havde landmændene ikke deres egen kværn, så det var meget værd, at der blev bygget en mølle i Ilskov.

Dengang skulle alt transport foregå med hestevogn ude fra gårdene, så det var meget tidskrævende. Der var godt nok en vandmølle nede i Gl. Sunds, men der var også en stykke vej med hestevogn.

Det var også på den tid, der blev dyrket meget hede op omkring Ilskov, så der var stort behov for en mølle til omegnens landmænd.

Foruden formaling af korn, blev der forhandlet kunstgødning fra møllen til landmændene. Det kunne komme med den nyligt anlagte jernbane, der kom til Ilskov i 1906. Den gik fra Herning til Viborg.

Der har været 5 mølleejere i tidsrummet fra 1910 til 1976. Da blev møllen solgt til Korn og Foderstof Kompagniet i Århus, som drev den videre under navnet Midtjysk Korn.

Møllens drift blev nedlagt omkring år 2000. (Jens Hagelskær).

Forsamlingshuset

Under 1. Verdenskrig afholdtes stiftende generalforsamling i A/S Ilskov Forsamlingshus d. 16. januar 1916. – Det første arrangement afholdes i det nybyggede hus d. 11. august 1916.

Kigger vi i de første vedtægter vil man konstatere, at de forbyder udskænkning af berusende drikke og afholdelse af offentlig dans. Men allerede på bestyrelsesmøde d. 17. august omgås forbuddet mod offentlig dans for der vedtages, at husleje til dans er 9 kr. i modsætning til møder, oplæsning og lign., som kan slippe med en leje på kun 7 kr.

På generalforsamlingen i 1917 besluttet det, at der altid skal være 2 aktionærer til stede, når der afholdes dans, for at sikre at alt går sømmelig til. Derudover besluttet det, at der ikke må danses Storkedans og Tango i huset det første år. I de efterfølgende år er forbuddet mod Storkedans og Tango vedtaget indtil flere gange. Sidste gang på generalforsamlingen i 1923. Det er ikke lykkedes mig at finde en ophævelse af forbudet, så de gælder måske endnu? ☺

Vi hopper lige nogle år frem i historien, og så er der igen krig i Danmark. Her kan vi fra bestyrelsesmøde d. 19. marts 1943 læse, at bestyrelsen vedtager at nægte Værnemagten udlevering af husets nøgler. Værnemagten presser kraftigt på, og i protokollen kan man i referat fra møde i bestyrelsen læse, at huset "tilfældigvis" er brændt.

Krigen sluttede som bekendt i maj 1945 og i 1946 gik man i gang med at skaffe midler til opførelse af et nyt forsamlingshus. – D. 9. oktober 1947 stod huset helt færdig og der var inviteret til indvielsesfest. Alkoholforbuddet gjaldt også i det nye hus efter krav fra Plantageejer Henrik Dalgas, som havde skænket grunden. Så traktementet stod på smørrebrød og kaffe. På generalforsamlingen d. 14. februar 1948 er samtlige udgifter til byggeriet opgjort til den formidable sum à 79.425,66 kr.

Der gik dog ikke mange år inden huset løb ind i økonomiske problemer, og flere gange var der stillet forslag om salg af huset, og evt. ændring fra selvejende institution (I/S) til sognegaard. Dette stod på helt frem til midt i 60'erne, men hver gang blev situationen reddet ved ekstra indbetaling fra interessenterne. - D. 11. marts 1968 skete der noget virkelig revolutionerende med Ilskov Forsamlingshus. Da fik man nemlig, med tilladelse fra enkefru Dalgas og hendes børn, slettet den hidtil gældende servitut om, at der ikke måtte udskænkes alkoholiske drikke i Ilskov Forsamlingshus.

I 1970 opgives tanken om, at drive Ilskov Forsamlingshus videre som I/S, og på 2 på hinanden følgende ekstra ordinære generalforsamlinger vedtages det enstemmigt at overdrage Forsamlingshuset til det der dengang hed Ilskov Sogneforening – i dag Ilskov Forsamlingshus og Borgerforening.

I de efterflg. år bliver der bygget til og renoveret, bl.a. bliver huset isoleret, der bliver indkøbt service og P-pladsen bliver asfalteret. I 1975 tildeler Danmarkssamfundet os vores fane. I 80'erne bliver der sat nyt oliefyr op, der bliver lagt nye gulve, ventilation bliver sat op i store sal. I 1989 installeres fjernvarme. 1990'erne bød på nyt tag, renovering af køkkenet, foldedør mellem lille og store sal indkøbes og monteres, nyt loft i store sal, nye polstrede stole indkøbes, musik/højtaleranlæg installeres og 7 nye mahogni vinduer bliver sat i huset.

Hvordan er det så gået fra år 2000 til i dag? Lille sal og toiletter renoveres – handicaprampe bygges, men resulterer så desværre i, at de økonomiske rammer sprænges og man står med en overtrukket kassekredit på 130.000 kr. Bestyrelsen kaster håndklædet i ringen og indkalder til borgermøde for at få beboernes bud på forsamlingshusets fremtid. – På dette møde tilbyder en frivillig arbejdsgruppe at undersøge

mulighederne for en redningsplan for husets fortsatte beståen. En husstandsindsamling & tegning af sponsorer til sponsortavle giver hele 80.000 kr. Det vurderes at være nok til, at der er realistisk grundlag for at drive forsamlingshuset videre, og efterfølgende er der sket mange nye forbedringer som f.eks.: Nye borde, nye stole, ny foldedør, ny flagstang, ny kloakering, ny flisebelagt P-plads, handicaptoilet, depotrum, renovering af de elektriske installationer, ny navneskilt og senest totalrenovering af køkkenet & indkøb af AV midler + alm. vedligehold, rengøring, maling og lakering af gulvene.

Det er samtidig lykkedes, at få hele det skyldige beløb på kassekreditten ryddet af vejen, og oven i købet oparbejde en ikke ubetydelig kapital på investeringskontoen.

Derfor kan vi med sindsro se fremtiden i øjnene og glæde os over at vores by har en moderne up to date forsamlingshus til gavn og glæde for såvel lokale som udenbys brugere af huset. (Ole Nikolajsen).

Ilskov Frysehus

Andelsselskabet Ilskov Fryseanlæg - i daglig tale kaldt Ilskov Frysehus – blev taget i brug i 1951.

Frysehuset i Ilskov var lidt specielt, fordi hver andelshaver havde nøgle til huset og nøgle til sin egen boks. Det var ualmindeligt, at der var boks til hver enkel bruger.

Der var 36 bokse. Frysehuset opstod fordi de enkelte familier ikke havde fryser i hjemmet. Da det blev almindeligt selv at have fryser havde frysehuset ikke længere den store betydning, og i 1998 blev huset solgt til private. (Tove Ørskov Sørensen).

Telefoncentralen

Her i huset – Ilskov Hovedgade nr. 25 - var der telefoncentral. Her sad telefonistinderne ved det lange panel.

Når der blev ringet op til dem fra en abonnent tog de telefonen og forhørte, hvem der ønskede at tale med. Når de fik det at vide, kunne de sætte en prop ind i panelet, så der blev forbindelse. Når man var færdig med at tale skulle man ringe af.

Dengang var det manuelle telefoner. Man ringede op ved at dreje på håndtaget på sin telefon, og det samme gjorde man når man ringede af.

I 1953 da Grethe Olsen overtog centralen efter Severine Olesen var der 76 abonnenter. Centralen flyttede til Nygade (i dag Nyskovvej) i 1963. Den 29. april 1969 kl. 13.00 gik centralen over til fuldautomatisering som vi kender i dag. På det tidspunkt var der 187 abonnenter.

Ved det gamle system talte telefonisterne med kunderne, og de havde også mulighed for at lytte med.

Ved det nye skulle kunderne vænne sig til et langt mere upersonlig telefonbetjening. Dette var meget svært for mange at vænne sig til. Det var datidens store fremskridt. (Tove Ørskov Sørensen).

Ilskov Andelsmejeri

Mejeriet blev bygget 1909. Det var en privat mand, der byggede det. Men det kneb med at få landmændene til at levere mælk til den private mejeri. Da de leverede deres mælk til Sunds Mejeri, ville mange gerne blive ved, at levere der. Så den private ejer måtte give op, fordi han ikke kunne få mejeriet til at køre økonomisk. Landmændene blev enige om, at der skulle være en andelsmejeri, det betyder at alle leverandører ejede mejeriet. Mejeriet lejede nogle af landmændene til at køre mælken til mejeriet. Leverandørerne fyldte mælk i 40 l mælkespande.

Dengang skete leveringen med hestevogn. Der var 4 eller 5 mælke-kuske, som de blev kaldt, der kørte mælk fra forskellige dele af Ilskov sogn. Retur fra mejeriet kom mælkekuskene med syrnede skummemælk, der blev brugt til at foder til fedesvinene.

Mejeriet solgte mælk, kærnemælk, skummetmælk og smør til byens befolkning. De skulle selv hente det på mejeriet.

Mejeriet kogte desuden kartofler for landmændene. De brugte dem til at fode svin op med. Mejeriets brændselsfyret blev anvendt til mælkenes forarbejdning. De kunne også bruge dampen fra fyret til 2 stål beholdere, som tilsammen kunne tage 2 læs kartofler (10 og 20 tdr.) Det var en god ting for landmændene, at de kunne få restavlen af spisekartoflerne, som ikke kunne afsættes, kogt til svinefoder.

Der var ansat en mejeribestyrer, der havde ledelsen af mejeriet. Så havde han en udlært mejerist + en ung mand til arbejdet på mejeriet. Da mejeriet var på det højeste var der 75 leverandører. I dag er der ingen landbrug tilbage med mælkeproduktion i Ilskov sogn.

Ilskov Andelsmejeri blev nedlagt i 1965. Bygningerne er senere solgt til Ejner Woetmann, der startede trikotagefabrik der. (Jens Hagelskær).

Smedeværkstedet

I Ilskov har der været en landsbysmedeværksted ejet af Lars Krog Trolsen Gravesen indtil 1935. Da overtog smed Karl Østergård Jensen, som var udlært i Hammerum, værkstedet, og havde det til ca. 1975, da han gik på pension.

Der har været ansat både svende og lærlinge. Man arbejdede med at lave hestesko og sko heste samt andet smedearbejde. Senere begyndte man også at bore efter vand, lave centralvarme, handel med maskiner til landbruget og reparationer af alt inden for landbrug og industri.

Værkstedet var en lille hvidkalket bygning, som brændte ned ca. 1950. En ny større værksted blev bygget, og i ca. 1981 er det lavet om til bolig som det er nu. (Niels Jørgen Østergård Jensen).

Huset hvor Torben Grønbæk har kontor var stuehuset til smedeværkstedet. Jens Peter Christensen forpagtede værkstedet i en del år efter Karl Østergård. Den blev nedlagt i 1976 (Tove Ørskov Sørensen).

Skovmyren

I mange år havde der været ønske om og arbejdet på, at få en daginstitution i Ilskov. I 1995 lykkedes det. Første spadestik til den nye institution blev taget 17. oktober. Der skulle være plads til 80 børn fordelt med 40 på fuldtidspladser og 40 på halvtidspladser. Derudover var der pædagogisk værkstedspladser til 15 børn.

Den nye institution fik navnet "Skovmyren", og den blev indviet 24. maj 1996. Den daglige leder sagde i sin velkomsttale: "Jeg håber at institutionen bliver som en myretue ude i skoven en sommerdag. Et sted, der vrimler med liv, og hvor børn og voksne sammen kan udvikle sig i trygge omgivelser".

Senere er Skovmyren udvidet med fritidsklub, aftenklub og vuggestue. I dag er det en velfungerende institution der stadig har ønske om udvidelse. (Tove Ørskov Sørensen).

Stationen

I 1906 kom jernbanen til Ilskov, og det er nok det mest betydende tiltag, der er sket i Ilskov sogn.

Det der efterfølgende skete var, at der voksede en by op omkring stationen.

Der gik 6 år fra det var blevet besluttet i Rigsdagen til indvielsen. Der var nemlig megen diskussion om linjeføringen. Skulle den gå øst eller vest om Alheden, og havde Hedeselskabet ikke udtalt, at den skulle gå lige igennem, var der nok aldrig blevet en stationsby i Ilskov.

Det var ikke gratis at få banen igennem. Hver kommune skulle betale 25000 kr. pr. løbende mil.

Banens placering gav gode muligheder for intensiv opdyrkning af heden, da mergel, som blev hentet i Kølshøj Mergelleje ved Viborg og transporteret med toget, var en nødvendighed for at opdyrke heden. Denne transport bevirkede at jernbanen i mange år var en rigtig god forretning. Banen blev kaldt "Konebanen" fordi mændene blev baneformænd og deres koner blev stationsforstandere, da det var det billigste. Denne ordning eksisterede kun i 3 år, da banen havde større succes end forventet.

Under 1. Verdenskrig blev der transporteret tørv til Tyskland. Det blev brugt til brændsel. Senere da jorden var blevet opdyrket blev landbrugsprodukter især kartofler fragtet fra stationen.

Banen fik også stor betydning for byens og omegnens befolkning, da de fik et hurtigt transportmiddel.

Jernbanen kunne ikke konkurrere med bilerne og det bevirkede, at banen blev nedlagt.

De to kartoffelcentraler, der blev bygget ved banen og stationsbygningen er i dag privatejet. (Tove Ørskov Sørensen).

Ilskov kro

Ilskov kro blev bygget i 1960 af Johanne og Frode Kristensen. En murer byggede det udvendige, mens Johanne og Frode selv lavede det indvendige i deres kro.

I starten var der cafeteria med mælk og brødsudsalg. Senere fik kroen selskabslokaler, og der har i perioder også været værelser til udlejning.

De solgte kroen i 1967. Der var efterfølgende 5 ejere, inden der den 14. juni 1987 opstod brand i bygningen. Kroen var delvis brændt, og resten var røgskadet. Der var skader for ca. 1 million kroner.

Kroen blev revet ned, og der blev bygget rækkehuse i stedet for på grunden. (Tove Ørskov Sørensen).

Ilskov hallen

I 1984 begyndte en del af byens borgere at arbejde på, at der skulle bygges hal i Ilskov. I starten var det meningen, at det skulle være en minihal, men med dygtigt og vedholdende arbejde lykkedes det at få lov til at opføre standardhal. Vi skulle selv skaffe 700000 kroner. Hallen er lavet i samarbejde med Simmelkær.

Der blev tegnet sponsorater for i alt 433000 kroner, og der blev afholdt arrangementer under Ilskov Hallens Venner. I 1985 gik arbejdet i gang.

Utrolig mange af byens borgere arbejdede frivilligt side om side med murere og elektrikere, for resten af arbejdet udførte vi selv i byen.

Den 22. marts 1986 var der indvielse af Ilskov Hallen. Siden er der bygget større cafeteria, redskabsrum, ekstra omklædningsrum og opvarmningslokale.

I dag har vi stadig vores flotte hal til glæde for de aktive i Ilskov. (Tove Ørskov Sørensen).

Karlsens Kvarter

Husene vi står foran hedder Karlsens Kvarter. De 4 lejligheder ejes af aktionæerne i Ilskov Invest.

Bygningen blev indviet den 12. januar 1999.

De er bygget der, hvor tømmer- og snedkerværkstedet blev opført i 1927 af Vagner Karlsens far. Vagner overtog selv virksomheden i 1946. Igennem årene har der i tilknytning til privatboligen været manufaktur- og trikotageforretning, posthus og Bording Andelskasse indtil bygningen blev omdannet til boliger.

Huset blev navngivet efter en konkurrence. (Tove Ørskov Sørensen).

Missionshuset

Omkring århundredskiftet til 1900 tallet var byen ikke opstået. Det gjorde den først, da banen kom.

Kirken var bygget, men den indre missionske vækkelse var ikke så stor i Ilskov, som den var i omegnen. Dog blev der bygget et missionshus i starten af 1900 tallet. Den blev brugt, til den i midten af 1990'erne blev solgt.

I dag fungerer den som privatbolig.

I missionshuset blev der holdt møder, og om søndagen søndagsskole for børn.

Jens Siggård, Anton Clemmensen og Jens Johansen var nogle af lederne gennem årene.

(Tove Ørskov Sørensen).